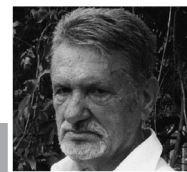

Koncsek József

A szerencsém megforgathatósága

Koncsek József
(1942, Magyarnándor)
költő, író, a Kilencek tagja,
Bethlen Gábor-díjas

Amikor a Magyar Napló Luzsicza István tollából négy könyvemet értékelő, összefoglaló írást közölt, s a születésnapom – 1942. február 14. – alkalmából még köszöntött is, az első könyv, Damó kiadója, Szondi György azt kérdezte, hányadik. Mondom neki, hogy hetvenkilenc, és ez nagyon szerencsés. Mert $7+9=16$, $1+6=7$, és a hét, az szerencseszám. Én szerencsés vagyok. Ezt a keleti számmisztikát, játékot ő is ismeri, hiszen ő is szeret játszani. Én is.

Nagyon.

Gyurinak van egy életvezérlő jelmondata: mindigderével. Így. Egybemondva, írva. Ez jó, már csak azért is, mert szeretem a tanítónéni, tanító bácsi szavakat egybeírni. Van ez az egybeírás, ugye. Én azért írom így, mert kisiskolás koromban mindig egybemondtuk. És jó felidézni azt az időt. Gyurinak is igaza van, mert jó dolgot mond egybe. Az írásban elkövethető játékot, szójátékot, szóteremtést, a szócsavarást, a „kacs-margó megjelenítést”, hogy úgy mondjam, igen bizony, szívesen művelem. Ez olyan, mintha az ember megforgatna egy ékszert, s minden oldaláról újabb szépsége villanna elő. Mondjuk, briliáns. No, ilyesmi nem nagyon akad az ember kezébe, de hasonlatnak jó.

Ugyan egy „l”-lel kellene írnom, de én két „l”-lel írtam itt, mert úgy jobb. Játékból. Mint az öreg paraszt, aki – nem normatívan, ugye – két „n”-nel mondja azt a bizonyos szót, s amikor mondják neki, hogy azt egy „n”-nel kell

mondani, az öreg: „Nem a’ azért mondom két „nn”-nel, mert úgy jobb. Izmosabb.”

A briliáns azért jobb két „l”-lel, mert ugye így jobban villog. Márpedig egy briliáns, az, kérem, villog.

Izmosabb.

Az ilyen szándékos „félreírások” – a Helyesírási Tanácsadó Szótártól eltérve – a játékos szellemnek egy „emeltebb” villanását játsszák, s mielőtt még egy korrekt korrektör visszajavítaná a korrektre, kénytelen vagyok makacsul visszaállítani, hogy briliáns. Ilyenkor szokás ráírni a kéziratra, hogy „Kézirat szerint kérem szedni”. Néha nem törődnek velem, mert a szabál’ az szabál’.

Pedáns olvasó ilyenkor kijavíthatja egy „l”-re, és a könyv lapszélén még megjegyzi is puha grafitceruzával, hogy „a szerző nem ismeri a helyesírást, és a felelős szerkesztő sem, a felelőtlen szerkesztő”. Dehogyan felelőtlen. Csúppán tiszteli a kéziratot.

De miért kell ilyesmit csinálni?

Azért, mert jó.

Hát nem csókolja-csókdossa össze – meg vissza – az ember a kedves kisunokáját? Ez is más, mint a kis unoka. Ugye? A kisunoka, az, kérem, jobban van szeretve. Én is összeviszom „csókdosom” a szavakat, bolondozom velük... hogy a mélyebb értelmük kitessék. Én jól szórakozom az ilyesmivel. S a „sapienti sat” kitüntető titlust is megszavazom a tisztelt olvasónak,

ha érti a játékot. Cinkoskodik velem, ahelyett hogy kapná a plajbászt.

...mert egyébként nem én forgatom a szavakat, hanem ők engem. Bizony. Minek nekem pálinka, más kábszer, a szavak úgy megforgatnak, hogy na. A szerencse is, ami ugye, forgandó. Ám a szerencsét megforgatni is lehet.

Luzsicza István a Szabó Lőrinc Dsuang Dszi lepkéjéről hozza a hasonlatot, hogy most melyikük álmodta a másikukat, vagy hogy is van ez?

Ez – így van. Hiszen valóban egymást álmodjuk, s a végén azt sem tudjuk, melyik vagyunk. Jó mámor ez – mielőtt még visszaülnénk bürokrata íróasztalunkhoz, ahol rend a lelke mindennek. No, igen, de a játék, az egy másféle rend. S félek azoktól, akik nem tudnak vagy nem szeretnek játszani.

Gyurkának ehhez a „mindigderűvel”-jelszavához szívesen társítom az enyémet, hogy „minden engyszerre van.”

Jó, jó, hogy meg kell tartani a szabályokat, de azért legyen szabad játszani is. „Jó szóval oktasd, játszani is engeddd...”, ugye... Sem attól nem lepődnek meg, ha a kedves olvasó kifigyelné, hogy a játék – így a szójáték – mélyén is valami igen komoly mondanivaló van.

Igaz, ha koncentrálni kell, akkor nincs minden egyszerre, de nem mindig kell koncentrálni. Ha az ember engedheti, hogy elragadják a szavak... igen jókat lehet játszani. S van, aki partner az ilyesmiben.

Olyan jó néha az ünneplőruhás komoly szavaknak megoldani a nyakkendőjüket, felgyűrni az ingujjukat, belekócolni a hajukba... játszani. Hiszen ők kezdték. Hogyan? Igen, ők kezdték, mert miért olyanok? Hogy játszani hívnak.

Nézzétek meg a gyerekeket – főleg a kislányokat –, amikor játszanak. Ahogyan a kicsi edény-

kéket rakosgatják a kicsi sparhelton, ahogyan nevelgetik a katibabát. Az a mennyország, nem szabad megzavarni. Ahogyan kifinomodik a gyermekviselkedésben az öt nevelő szülői „játék” játéka a katibabával. A szülő komolysága hogyan „játszik át” a kislányéba, komolyságot ígérő játékba, nevelésbe.

A játszani tudás segít a komolysághoz. Kell.

És a térben és időben mindent bevonhatunk a játszásba, és azért, hogy... komolyabbak lehessünk.

A szerencse nemcsak forgandó, hanem forgatható is. Ki kell játszani – kigondolni – a változatokat, és kiválasztani azt, amelyik kell. De maga a végig gondolás folyamata is érdekes. Sokkal jobban tanít, mintha csak azonnal le tesszük a kész megoldást. (Vagy odavágjuk az asztalra, mint azt a bizonyos puha kenyérbélből dagasztgatott-formált, öklömnyi csillagformát, amit, ha erősen odavágunk, megáll az asztalon, ha gyengén, akkor nevetve leugrik. Érthető ez a kép, ugye?)

Hát igen. Néha az asztalra kell ütni. Volna erről több mesélni valóm. De ha már bemutattam a változatokat, s mégsem halad a dolog, akkor azt a kenyércsillagot – a végeredményt – bizony keményen az asztalra kell vágni.

No, ne vagdalkozzunk azért. Nem kell mindig. Arról van szó – s mióta magyarázom már ezt –, hogy a világnak van egy „ezüst” arca, és van egy „barna” arca. Az ezüst arcúak fennkölt szelleműek. A barna arcúak köznapiak. Én azt gondolom – és ez áll hozzám közel –, ha a mondanivalónkat az ún. egyszerű ember gondolkodásmódjával közelítjük meg, akkor az ezüst arcú mindig lelkesít, a barna arcú inkább tűnődik, gondolkodik, minden lehetőséget próbál tekintetbe venni, valamiféleképpen „teljesebben” viselkedik.

Laborcz Flóra: Sínai

Évtizedek teltek el, s mióta vártam rá, hogy egy barátom észrevegye, mit akarok. Semmi mást, mint amit János mond a *Bibliában*: „írj le mindent”. Írd le – akár – a „csillog-villog jó vitéz fegyvere”- és a „mint komor bikáé, olyan a járása”-embereket is. Ez két típus. Bármilyen legyen a nemzetisége. S hogy én Juhász Ferencet tartom az irodalmi nevelőapámnak, ezt is elmondtam már többször.

Van, aki érti. „Hát igen” – mondják mélyértelműen. Nem bánom én a „csillog-villog”-embert sem, de engedtessek meg nekem, hogy a gyerekkorom legmélyéig lenyúló és a kozmoszig ívelő embert kedveljem. A „csillog-villog”-ember megfutja köreit, hadd fussa, míg a „komor” csak hallgat és mosolyog. Én Juhász Ferenc mosolygását szeretem. Csak annyit tennék hozzá, hogy a „csillog-villog”-ember pózol. Minek? Rákényszeríti a vállalt szerepe? No jó, de miért azt választja? Mert ő... olyan. No, jó.

Voltak a barátaim közt, akik „odavágtak”... a szóval. Voltak. Ők a mélyhegedűk.

...mert annyi sok bánat van. Legalább mondani kell. De nyugalom. A csapkodás – átmeneti. Van az egésznek egy igenis méltóságteljes, magabízó, nagyon türelmes, nézelődő, javasolható, emberi módja.

Ugye, hogy vissza kell kuporodnunk a tábortűz parazsához. Nekünk, akik írunk, az elmondás méltóságához.

Mert hiszen a szerencsét együtt forgatjuk.

Van munka. Sok.